

Јелена Станковић*

Правни факултет Универзитета у Новом Саду

ORCID: 0000-0002-6993-2629

ЗАХТЕВ ЗА ЗАШТИТУ ЗАКОНИТОСТИ** Теоријски и практични аспекти

САЖЕТАК: Аутор је пажњу у овом раду посветио проучавању ванредног правног лека, који представља посебну брану законитости, као и захтеву за заштиту законитости у позитивноправном кривичнопроцесном законодавству Републике Србије. Начело законитости представља једно од основних начела на којима почива правни систем, које помаже и остваривању основног циља кривичног поступка, односно да нико невин не буде осуђен, а да се учиниоцу кривичног дела изрекне кривична санкција под условима које прописује кривични закон, а на основу законито и правично спроведеног поступка (чл. 1, ст. 1. ЗКП). На тај начин захтев за заштиту законитости, као ванредни правни лек добија на значају.

Предмет рада представља анализа теоријских схватања, позитивноправних решења у кривичном процесном законодавству Републике Србије, као и примена самог захтева за заштиту законитости у пракси, имајући у виду да је захтев за заштиту законитости претрпео највеће промене, од којих су неке отвориле спорна питања, а у таквим ситуацијама судска пракса заслужује посебну пажњу, јер ће управо она одиграти кључну улогу.

Кључне речи: кривични поступак, правни лек, ванредни правни лек, захтев за заштиту законитости

---

* adv.stankovicjelena@gmail.com, докторанд на Правном факултету Универзитета у Новом Саду.

** Рад је примљен 2. 11. 2021, измењена верзија рада достављена је 29. 3. 2022, а прихваћен је за објављивање 21. 4. 2022. године.

УВОД

Циљ сваког кривичног поступка јесте решавање кривичне ствари, која је предмет поступка (*causa criminalis*), односно кривичног дела које је предмет оптужног акта и о коме одлуку треба да донесе кривични суд. Сам поступак је састављен од низа кривичнопроцесних радњи, којима овлашћени субјекти врше своје функције у поступку, процесни ефекат кривичнопроцесних радњи огледа се у судској одлуци, која под одређеним условима стиче својство правноснажности. На тај начин се дефинитивно решава предмет поступка, с обзиром на то да правноснажна судска одлука ствара стање пресуђене ствари (*res judicata*), што значи да таква одлука не може бити нападнута од стране кривичних субјеката, односно да не постоји могућност поновног суђења о ствари која је правноснажно решена (*ne bis in idem*).¹

Међутим, вековно искуство правосуђа открива неретке недостатке и погрешке у пресудама, те указује на потребу њиховог уклањања путем преиспитивања пресуда од стране вишег, односно виших судова, дакле помоћу правних лекова. Правни лек је својеврсна процесна радња супротстављања која се састоји у изјави воље овлашћеног лица, којом се од надлежног органа поступка, по правилу органа вишег степена, захтева да испита, расправи и одлучи да ли је законита и правилна одлука органа поступка нижег степена. Самим тим представља коректив, односно механизам исправљања грешака које су учињене у кривичном поступку и у одлукама које су у том поступку донете и на тај начин обезбеђују најважнија права и слободе.² Само оправдање употребе правних лекова садржано је у извесности доношења правилније одлуке у поступку по правном леку, а које се огледа у више чињеница: изјавом правног лека кривични предмет се износи пред вишу инстанцу у којој судије са већим знањем и искуством и бољим објективним условима рада поново испитују исту ствар, односно одлука се формира кроз више испитивања разних лица и сл.³

¹ Шкулић, М. (2013). *Кривично процесно право*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду, 3–5.

² Шкулић, М. Бугарски, Т. (2015). *Кривично процесно право*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду, 491.

³ Бубаловић, Т. (2004). Појам, оправдање и циљ правних лијекова у кривичном поступку. *Право и правда*, бр. 1–2/04, 156.

ПОЈАМ И СВОЈСТВА ЗАХТЕВА ЗА ЗАШТИТУ ЗАКОНИТОСТИ

Захтев за заштиту законитости у кривичном поступку Републике Србије представља значајан ванредни правни лек, који има за циљ очување законитости поступања и одлука које се у њему доносе, односно представља главну брану законитости и уставности поступања и одлука правосудне власти.⁴ Регулисан је Законом о кривичном поступку Републике Србије.⁵

Захтевом за заштиту законитости напада се правноснажна судска одлука или поступак који је претходио њеном доношењу због неправилне примене права (*error in jure*), која се може манифестовати као:

1. повреда закона (тј. као погрешна примена процесног, материјалног или закона за кога је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности са Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима), односно као

2. повреда или ускраћивање људског права и слободе окривљеног или другог учесника у поступку које је зајемчено Уставом или Европском конвенцијом о заштити људских права и основних слобода и додатним протоколима, а која је утврђена од стране Уставног суда или Европског суда за људска права.⁶

Разлог за постојање захтева за заштиту законитости лежи у томе што постоје одлуке суда против којих се редовни правни лекови не могу користити, затим што, и када су допуштени редовни правни лекови, одлука се не може побјигати због било које повреде процесног закона, већ само због битних повреда и, најзад, суд је при одлучивању по жалби везан жалбеним разлозима, те не може исправљати сваку повреду закона коју запази.⁷

По својој правној природи захтев за заштиту законитости у нашем кривичнопроцесном законодавству представља ванредан, деволутиван, несуспензиван, непотпун, двострани правни лек.

⁴ Бугарски, Т. (2015). Захтев за заштиту законитости. *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, vol. 50, бр. 1, 88.

⁵ Законик о кривичном поступку Републике Србије, *Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021. – одлука УС и 62/2021. – одлука УС. (У даљем тексту и ЗКП.)

⁶ Миловановић, М. (2016). *Ванредни правни лекови у кривичном поступку*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду, 222, докторска дисертација.

⁷ Васиљевић, Т., Грубач, М. (2011). *Коментар Закона о кривичном поступку*. Београд: *Службени гласник РС*, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, 12. издање, 945.

Непотпун, јер се правноснажна одлука побија због неправилне примене права, односно погрешне примене материјалног или процесног закона, али, како Г. Илић запажа, захтев за заштиту законитости под одређеним околностима омогућава и испитивање чињеничног стања, јер правилна примена закона зависи од тога да ли је чињенично стање у поступку правилно и потпуно утврђено.⁸ Међутим, с обзиром на нову концепцију ЗКП, сада је потпуно искључено било какво истицање чињеница утврђених правноснажном пресудом, без обзира колико оне биле значајне или одлучне, јер нови ЗКП више не садржи норму која би омогућавала да се укине правноснажна пресуда због „знатне сумње у истинитост одлучних чињеница“.⁹

Деволутивног карактера, јер о њему одлучује виши суд од оног који је донео правноснажну одлуку, што омогућава да се оствари основни циљ правних лекова, односно да се обезбеди контрола законитости и правилности изречених судских одлука.¹⁰

Несуспензиван правни лек, који не утиче на извршење правноснажне судске одлуке, међутим, ЗКП предвиђа да Врховни касациони суд може, с обзиром на садржај захтева, одредити да се извршење правноснажне пресуде одложи, односно прекине.

Посматрајући захтев за заштиту законитости према интересима окривљеног, исти је могуће изјавити како у корист, тако и на штету окривљеног, с тим да се у случају усвајања захтева за заштиту законитости на штету окривљеног, правна ситуација окривљеног не сме мењати, а што се манифестује у доношењу декларативне пресуде.

Двострани је правни лек који може поднети Републички јавни тужилац, окривљени и његов бранилац, с тим да окривљени то може учинити искључиво преко свог браниоца. Увођење одбране у круг овлашћених лица за подношење утемељено је на заштити општег интереса, што је и основна сврха захтева за заштиту законитости, као и на начелу правичности вођења кривичног поступка, које предвиђа и правило о једнакости „оружја“ странака у поступку.¹¹

---

⁸ Илић, Г. (1975). Захтев за заштиту законитости и чињенично стање. *Безбедности*, бр. 5/97, 719–721.

⁹ Цветковић, Б. (2013). „Вандредни правни лекови и нови ЗКП: Нова решења у казненом законодавству Србије и њихова практична примена.“ *Савештовање Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу*. Златибор, 199.

¹⁰ Грубач, М. (2009). *Кривично процесно право*. Београд: Службени гласник, 443.

¹¹ Шкулић, М. (2015). Захтев за заштиту законитости у новом Закону о кривичном поступку. *Адвокатска канцеларија*, бр. 6/2015, 17. Смедерево.

Захтев за заштиту законитости има екстензивно дејство, односно оба заштитна својства према окривљеном, *beneficium cohaesionis* (привилегија здруживања) и *reformation in peius* (забрана преиначења на штету окривљеног). Оправдање установе *beneficium cohaesionis* (привилегије здруживања) налази се у настојању да се у поступку по правним лековима спречи неједнако поступање према окривљенима, који су у истом поступку одговарали за исту правну ствар и обухваћени су истом судском одлуком и налазе се у истој правној ситуацији, односно ради неопходности постизања равноправности свих грађана пред законом.¹²

Основни циљ забране преиначења на штету окривљеног (забрана *reformation in peius*) јесте да омогући окривљеном да потпуно слободно и без икаквог ризика користи своје право на употребу правних лекова, у супротном би био у положају да бира између две подједнако непријатне ситуације: да уложи правни лек, уз ризик да сопственим правним леком погорша свој положај, или да не уложи правни лек, чак и када би био основан, рачунајући на то да друга страна неће уложити правни лек, те да судска одлука бар неће бити гора.¹³

ДОЗВОЉЕНОСТ ПОДНОШЕЊА И ЛИЦА ОВЛАШЋЕНА ЗА ПОДНОШЕЊЕ ЗАХТЕВА ЗА ЗАШТИТУ ЗАКОНИТОСТИ

У оквиру општих одредби које нормирају захтев за заштиту законитости, под рубрумом о дозвољености подношења захтева за заштиту законитости, прописано је да се подноси против правноснажне одлуке јавног тужиоца, или суда, или због повреде одредаба поступка, који је пред Врховним касационим судом претходио њеном доношењу.¹⁴ У складу са новом концепцијом кривичног поступка, може поднети не само против правноснажне одлуке суда, већ и против правноснажне одлуке јавног тужиоца.

Законска редакција говори о „одлуци“, па се може поставити питање да ли се захтев може поднети против сваке правноснажне пресуде, решења, као и наредбе? ЗКП предвиђа да наредбе јавног тужиоца спадају у одлуке.¹⁵ Да ли то онда значи да Републички јавни тужилац

¹² Бејатовић, С. (2008). *Кривично процесно право*. Београд: Службени гласник, 460.

¹³ Грубач, М. (2009). *Кривично процесно право*. Београд: Службени гласник, 441.

¹⁴ Чл. 482. ЗКП.

¹⁵ Чл. 269. ЗКП: „У поступку се одлуке доносе у облику пресуде, решења и наредбе. Пресуде доноси само суд, а решења и наредбе доноси и други органи поступка.“

може поднети захтев за заштиту законитости и против наредбе о спровођењу истраге, против које Законик не допушта жалбу? Илић и Шкулић сматрају да је логичније да се допусти редовно правно средство против одлуке да се покрене истрага, па тек тада да се размотри увођење ванредног правног лека против одлуке јавног тужиоца да покрене истрагу.¹⁶ Док, Васиљевић и Грубач сматрају да је могуће уложити захтев за заштиту законитости против наредбе, јер и ако узмемо да се наредба не може обухватити појмом „правноснажне судске одлуке“, ван дискусије је да она улази у појам „судског поступка који је претходио правноснажној одлуци“, јер је наредба процесна радња одлучивања, а поступак је скуп процесних радњи, те ванредни правни лек управо има смисла у ситуацији када нема редовног правног лека.¹⁷

Циљ захтева за заштиту законитости није искључива измена правноснажне одлуке, већ може довести и до доношења утврђујуће пресуде, којом се не дира у побијану одлуку. Законодавац је направио разлику између ситуација у којима је подношење везано за одређене рокове и других у којима не постоји временско ограничење.¹⁸

Захтев за заштиту законитости није дозвољен против одлуке Републичког јавног тужиоца достављене осуђеном у форми обавештења да нема основа за подношење захтева за заштиту законитости против правноснажне пресуде. Наведена одлука је дискреционо право Републичког јавног тужиоца и не представља правноснажну одлуку у смислу чл. 482, ст. 1. ЗКП-а, те захтев за заштиту законитости против такве одлуке не може бити предмет разматрања и одлучивања пред Врховним касационим судом.¹⁹

¹⁶ Шкулић, М., Илић, Г. (2012). *Нови Законик о кривичном поступку Србије: Реформа у стилу „један корак напред – два назад*. Београд: Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, Правни факултет Универзитета у Београду, 147.

¹⁷ Васиљевић, Т., Грубач, М. (2011). *Коментар Законика о кривичном поступку*. Београд: Службени гласник РС, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, 12. издање, 946.

¹⁸ Илић, Г., Мајић, М., Бељански, С., Трешњев, А. (2016). *Коментар Законика о кривичном поступку*. Београд: Службени гласник, 9. издање, 1127.

¹⁹ *Ibid.*, 1127.

Став је и Уставног суда да се обавештењем Републичког јавног тужилаштва да нема основа за подношење захтева за заштиту законитости, ни на који начин не одлучује о Уставом зајемченим правима, већ само о испуњености услова за улагање ванредног правног лека који је, сагласно чл. 419. и 421. ЗКП/2001, искључиво био у диспозицији надлежног државног органа, те обавештење не представља појединачни акт против којег се у смислу чл. 170. Устава може изјавити жалба. (Пресуда Уставног суда, Уж 7529/13 од 31. марта 2015. године.)

Захтев за заштиту законитости може поднети Републички јавни тужилац, окривљени и његов бранилац, с тим да окривљени то може учинити искључиво преко свог браниоца.²⁰ Право окривљеног на подношење захтева за заштиту законитости значајно је лимитирано, јер је окривљени условљен на подношење захтева за заштиту законитости искључиво преко браниоца, што може довести у питање право окривљеног на делотворан приступ суду, јер сваки окривљени који жели да изјави захтев за заштиту законитости мора ангажовати браниоца.²¹ У том правцу се изјашњава и судска пракса.²²

Може поставити и питање обавезне стручне одбране, односно постављање браниоца по службеној дужности у поступку по захтеву за заштиту законитости. Међутим, важећи ЗКП не регулише децидно наведено питање, али таксативно набраја девет процесних ситуација у којима окривљени мора имати браниоца и до када.²³ По ставу Врховног касационог суда, наведеним одредбама јасно је опредељено не само до када окривљени мора имати браниоца уопште, него и браниоца по службеној дужности. Имајући у виду законске одредбе, бранилац по службеној дужности не спада у круг лица који могу поднети захтев за заштиту законитости у корист окривљеног. *Ratio legis* законског решења садржан је у потреби да пред највишим судом, у поступку у ком се расправља о правним питањима, одбрана буде вршена од стране правно квалификованог лица.²⁴

Са друге стране, право на улагање захтева за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца није ограничено ни по једном основу. Поред ЗКП ово право тужиоца индиректно је нормирано и у Уставу РС.²⁵ Према ЗКП, Републички јавни тужилац може поднети захтев за заштиту законитости због било које повреде закона, која је садржана у правно-

²⁰ Чл. 483, ст. 1. ЗКП.

²¹ Шкулић, М., Бугарски, Т. (2015). *Кривично процесно право*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду, 528.

²² Решење Врховног касационог суда, Кзз 987/15 од 26. 11. 2015.

„У случају када је окривљени лично поднео захтев за заштиту законитости, на шта по закону није овлашћен, али то може учинити искључиво преко браниоца, то је Врховни касациони суд нашао да је захтев за заштиту законитости окривљеног недозвољен.“

²³ Чл. 74. ЗКП

²⁴ Илић, Г. (2012). О захтеву за заштиту законитости у кривичном поступку. *Казнена реакција у Србији – Део 2*. (ур. Игњатовић Ђ.), 159.

²⁵ Устав Републике Србије, *Службени Гласник РС*, бр. 98/2006.

У чл. 156, ст. 1. где стоји да је „јавно тужилаштво самосталан државни орган, који гони учиниоце кривичних дела и других кажњивих дела и предузима мере за заштиту уставности и законитости“.

снажној одлуци или поступку, који је претходио њеном доношењу и без временских и других ограничења може поднети како на штету, тако и у корист окривљеног, а може поднети и након што је окривљени обухваћен актом амнестије или помиловања, или је наступила застарелост, или је окривљени умро, или је казна у потпуности издржана, такође може се и више пута подносити против исте правноснажне одлуке, с тим да сваки наредни пут мора бити због друге повреде закона.²⁶

Овлашћени титулари могу одустати од поднетог захтева за заштиту законитости до доношења одлуке суда о захтеву за заштиту законитости. По решењу Врховног касационог суда, када овлашћени титулари поднеском обавесте Врховни касациони суд да одустају од поднетог захтева за заштиту законитости, суд решењем одбацује захтев као недозвољен.²⁷

Важећим ЗКП-ом, као овлашћени титулари за подношење захтева за заштиту законитости одређени су Републички јавни тужилац и окривљени, тј. његов бранилац, те је Врховни касациони суд заузео став да други процесни субјекти (нпр. оштећени, пуномоћник оштећеног, приватни тужилац и др.) који немају ово овлашћење, већ евентуално интерес за улагање захтева за заштиту законитости, могу да поднесу иницијативу Републичком јавном тужиоцу у складу са уставним правом подношења предлога државним органима из чл. 56. Устава Републике Србије.²⁸

РАЗЛОЗИ ЗА ПОДНОШЕЊЕ ЗАХТЕВА ЗА ЗАШТИТУ ЗАКОНИТОСТИ

Овлашћени титулари могу сходно чл. 485, ст. 1. ЗКП поднети захтев за заштиту законитости ако је правноснажном одлуком или одлуком у поступку који је претходио њеном доношењу:

1. повређен закон;
2. примењен закон за који је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности са Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима;
3. повређено или ускраћено људско право и слобода окривљеног или другог учесника у поступку које је зајемчено Уставом или Европском конвенцијом о заштити људских права и основних слобода и додатним

---

²⁶ Илић, Г. (2012). О захтеву за заштиту законитости у кривичном поступку. *Казнена реакција у Србији – Део 2.* (ур. Игњатовић Ђ.), 159.

²⁷ Решење Врховног касационог суда, Кзз 1146/2014. од 27. 11. 2014. године.

²⁸ Решење Врховног касационог суда, Кзз 212/2014. од 26. 3. 2014. године.

протоколима, а то је утврђено одлуком Уставног суда или Европског суда за људска права.

Захтев за заштиту законитости, као непотпуни правни лек, може се побијати само по правном основу.

Повреда закона

Повреда закона као разлог за подношење захтева за заштиту законитости дефинисана је у ЗКП, где је прецизирано да повреда закона постоји ако је правноснажном одлуком, или у поступку који је претходио њеном доношењу, повређена одредба кривичног поступка, или ако је на чињенично стање утврђено у правноснажној одлуци погрешно примењен закон.²⁹

Сматра се да је закон повређен када је алтернативно:

а) правноснажном одлуком или у поступку који је претходио њеном доношењу повређена одредба кривичног поступка, или

б) на чињенично стање утврђено у правноснажној одлуци, погрешно примењен закон.³⁰

Под законом у смислу ове одредбе треба разумети било који материјални или процесни закон који је повређен правноснажном одлуком или у поступку који је претходио њеном доношењу, долазе у обзир како одредбе „основног“ материјалног и процесног кривичног законодавства, тако и одредбе „споредног“ кривичног законодавства, као и сваки други законски пропис који је било неопходно применити у току кривичног поступка или у одлуци. Дакле, може се радити не само о одредбама законског карактера, већ и о другим прописима чија примена је са становишта материјалног или процесног права била у конкретном случају неопходна.³¹

Под „правноснажном одлуком“ подразумевамо правноснажну пресуду, решење или наредбу, без обзира да ли је одлука мериторног или процесног карактера.³²

²⁹ Чл. 485. ст. 2. ЗКП

³⁰ Шкулић, М. (2015). Захтев за заштиту законитости у новом Закону о кривичном поступку. *Адвокатска канцеларија*, бр. 6/2015, 2. Смедерево.

³¹ Васиљевић, Т. (1981). *Систем кривичног процесног права СФРЈ*, треће измењено и допуњено издање. Београд: Савремена администрација. 666.

³² Васиљевић, Т., Грубач, М. (2011). *Коментар Законика о кривичном поступку*. Београд: *Службени гласник РС*, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, 12. издање, 920.

„Одлука у поступку који је претходио доношењу правноснажне одлуке“ подразумева одлуку донету како у предистражном, тако и у кривичном поступку.

Републички јавни тужилац може засновати захтев за заштиту законитости на било којој повреди процесног или материјалног закона, док је, са друге стране, право на подношење захтева за заштиту законитости окривљеног ограничено на таксативно одређене повреде закона учињене у првостепеном поступку и поступку пред апелационим судом.

Окривљени захтев за заштиту законитости може поднети само ако су кумулативно испуњена два услова:

1. да је захтев поднет у року од 30 дана од дана када му је достављена правноснажна одлука;

2. да је против те одлуке користио редовни правни лек. Овај услов је у теорији процесног права споран, односно да ли окривљени претходно увек мора користити редован правни лек, јер када се ради о одлукама јавног тужиоца некада није ни прописана могућност жалбе, као када се ради нпр. о наредби за спровођење истраге.³³ Међутим, управо у ситуацији када нема редовног правног лека, ванредни правни лекови остварују своју сврху.

У таксативно наведене повреде закона, у погледу којих постављени услови морају кумулативно бити испуњени, спадају:

1. Повреде процесног закона:

а) о обавезној одбрани (чл. 74. ЗКП);

б) о битним повредама одредаба кривичног поступка које се односе на постојање околности које трајно искључују кривично гоњење – ако је наступила застарелост кривичног гоњења или је гоњење искључено услед амнестије или помиловања, или је ствар већ правноснажно пресуђена, или постоје друге околности које трајно искључују кривично гоњење (чл. 438, ст. 1, т. 1. ЗКП);

в) о кршењу правила о обавезном изузећу судије – ако је на главном претресу учествовао судија или судија поротник који се морао изузети (чл. 438, ст. 1, т. 4. ЗКП);

г) о постојању оптужбе овлашћеног тужиоца, односно одобрења надлежног органа (чл. 438, ст. 1, т. 7. ЗКП);

д) о непотпуно решеном предмету оптужбе (чл. 438, ст. 1, т. 8. ЗКП);

ђ) о прекорачењу оптужбе (чл. 438, ст. 1, т. 9. ЗКП);

е) уколико је пресудом повређена одредба чл. 453. ЗКП – забрана преиначења на штету оптуженог (чл. 438, ст. 1, т. 10. ЗКП);

---

³³ Шкулић, М. (2015). Захтев за заштиту законитости у новом Закону о кривичном поступку. *Адвокатска канцеларија*, Смедерево, бр. 6/2015, 19.

ж) ако се пресуда заснива на доказу на коме се по одредбама законика не може заснивати, осим ако је с обзиром на друге доказе очигледно да би и без тога доказа била донесена иста пресуда (чл. 438, ст. 2, т. 1. ЗКП).

2. Повреде кривичног закона (чл. 439, ст. 1–3. ЗКП РС) постоје ако је кривични закон повређен у питању да ли је:

– дело за које се оптужбени гони кривично дело,

– у погледу кривичног дела које је предмет оптужбе примењен закон који се није могао применити,

– одлуком о кривичној санкцији о одузимању имовинске користи или о опозивању условног отпуста повређен закон (чл. 439, ст. 3. ЗКП РС).

3. Неправилна одлука о кривичној санкцији и о другим одлукама (чл. 441, ст. 3. ЗКП РС), која се тиче одлуке о досуђеном имовинскоправном захтеву, или одлука о одузимању имовине проистикле из кривичног дела (чл. 441, ст. 3. ЗКП РС) и трошковима кривичног поступка (чл. 441, ст. 4. ЗКП РС).

Из законске формулације произилази да окривљени и бранилац могу поднети захтев из било ког разлога, због кога се и иначе може поднети ово ванредно правно средство, а да једино када је у питању неки од таксативно набројаних разлога, они захтев морају поднети у одређеном року, те је неопходно и да је субјект у функцији одбране претходно против одлуке коју побија користио жалбу.³⁴ Међутим, судска пракса законски текст тумачи другачије, односно Врховни касациони суд стао је на становиште да окривљени једино из тих таксативно набројаних разлога уопште и може подносити захтев за заштиту законитости.³⁵

Овакав став Врховног касационог суда по мишљењу Шкулића је погрешан. Можда је то била интенција када се писао ЗКП, али то не пише у законском тексту, а сходно којем окривљени и бранилац захтев за заштиту законитости могу, исто као и Републички јавни тужилац, да поднесу из било ког разлога из кога се тај ванредни правни лек и иначе може поднети, а једино када се ради о захтеву који се заснива на неком од таксативно набројаних разлога, морају бити испуњена кумулативно претходно наведена два услова.³⁶ Међутим, друго схватање, које заступа Горан Илић, прихвата и актуелна судска пракса. Законодавац је одредбом ЗКП-а,

³⁴ Шкулић, М. (2015). Захтев за заштиту законитости у новом Закону о кривичном поступку, *Адвокатска канцеларија*, Смедерево, бр. 6/2015, 20.

³⁵ Наведену варијанту уподобљује некадашњи ванредни правни лек из ЗКП из 2001. године, захтев за исправљање правноснажне пресуде, који је био искључиво у функцији одбране, исти се пре ЗКП-а из 2001. године слично називао захтев за ванредно преиспитивање правноснажне пресуде

³⁶ Шкулић, М. (2015). *Op. cit.*, 20.

која прописује услове за подношење захтева за заштиту законитости због повреде закона од стране окривљеног (чл. 485, ст. 4. ЗКП), заправо ограничио разлоге због којих окривљени може поднети овај ванредни правни лек.³⁷ Дакле, Врховни касациони суд је стао на становиште да окривљени једино из тих таксативно набројаних разлога уопште и може подносити захтев за заштиту законитости због повреде закона.³⁸

Битно је да је конкретна повреда закона, због које окривљени подноси захтев за заштиту законитости, опредељена, јер суд није овлашћен да само на основу образложења процењује коју је повреду закона подносилац имао у виду приликом подношења захтева.³⁹ На први поглед, може се закључити да је важећим ЗКП знатно проширена могућност ефективног мењања правноснажне судске одлуке, тиме што је субјектима у функцији одбране омогућено да поднесу захтев за заштиту законитости, међутим, у стварности је ситуација обрнута, јер је ЗКП прописано да Врховни касациони суд одлучује само ако сматра да је реч о питању од значаја за правилну или уједначену примену права.⁴⁰

Овако лимитирајуће правило потенцијално је супротно одредби Устава РС, која захтева да судске одлуке буду засноване на закону.⁴¹ Може се закључити да ново правило садржано у Законику разликује „мање и више значајне незаконитости“ јер, супротно изричитој уставној норми, допушта опстанак судских одлука које су незаконите, уколико Врховни касациони суд већ „на први поглед“ закључи да конкретна незаконитост у одлуци суда није од значаја за правилну и уједначену примену права. *Ratio legis* овако ограниченог одлучивања по поднесеном захтеву за заштиту законитости лежи у томе да се спречи прешироко коришћење могућности за улагање наведеног ванредног правног лека, те евентуално сувише „рутинско ангажовање Врховног касационог суда, као највишег суда у Републици“⁴². То не само да је потенцијално противуставно, већ је супротно правној логици, јер такав механизам подразумева да Врховни касациони суд већ у старту и без вођења правог поступка оцени (не) постојање разлога, који се наводе у конкретном захтеву за заштиту зако-

³⁷ Решење Врховног касационог суда, посл. бр. Кзз ОК2/2012. од 1. 3. 2012. године.

³⁸ Решење Врховног касационог суда, посл. бр. Кзз ОК 12/2012. од 5. 5. 2013. године.

³⁹ Наведено према Илић, Г., Мајић, М., Бељански, С., Трешњев, А., (2016). *Коментар Закона о кривичном поступку*, 9. Издање. Београд, 1126.

⁴⁰ Чл. 486, ст. 2. ЗКП

⁴¹ Чл. 145, ст. 2. Устава Републике Србије.

⁴² Шкулић, М. (2015). Захтев за заштиту законитости у новом Закону о кривичном поступку, *Адвокатска канцеларија*, Смедерево, бр. 6/2015, 20.

нитости, констатује да постоји одговарајућа повреда закона, али да нема довољан степен релевантности, односно да није од значаја за правилну и уједначену примену права. Шкулић сматра да би, у светлу овакве законске регулативе која се односи на лимитирано одлучивање о захтеву за заштиту законитости, коректнији назив овог ванредног правног лека требало да буде – *захтев за уједначавање примене права и правилну примену закона*.⁴³

Примена неуставног закона⁴⁴

ЗКП прописује да се захтев за заштиту законитости може поднети ако је правноснажном одлуком или одлуком у поступку који је претходно њеном доношњу примењен закон за који је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности са Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима.⁴⁵ Реч је о оцени уставности закона која је извршена након што је одређена одредба материјалног или процесног кривичног права примењена у правноснажној одлуци или поступку који је претходно доношењу правноснажне одлуке.⁴⁶

Важно је уочити да Закон о Уставном суду⁴⁷ прописује:

„...да свако коме је поврђено право коначним или правноснажним појединачним актом донетим на основу закона или другог општег акта, а за

⁴³ Шкулић, М. (2015). Захтев за заштиту законитости у новом Закону о кривичном поступку, *Адвокатска канцеларија*, Смедерево, бр. 6/2015, 20.

⁴⁴ Примена неуставног закона, као разлог за подношење ванредног правног лека егзистирао је и у нашем ранијем кривичнопроцесном праву, прво према ЗКП из 1976. године, у чл. 411. под називом „захтев за измену правноснажне одлуке суда у смислу чл. 388, ст. 3. Устава СФРЈ или одговарајућих одредаба републичких, односно покрајинских устава“, после је наставио да постоји у ЗКП из 2001. године у чл. 414. под називом „захтев за измену правноснажне судске одлуке на основу одлуке Уставног суда“. У наведеним решењима радило се о посебном случају понављања поступка на који су се примењивале опште одредбе које су важиле за понављање кривичног поступка. У ЗКП из 2006. наведени основ био је један од основа за право понављање поступка, док су га творци ЗКП из 2011. године нормирали у оквиру разлога за подношење захтева за заштиту законитости. Сматрамо да је тренутно решење добро, јер се у наведеном случају пре свега ради о једном правном питању, а имајући у виду и саму сврху захтева за заштиту законитости.

⁴⁵ Чл. 485, ст. 1, т. 2. ЗКП.

⁴⁶ Илић, Г., Мајић, М., Бељански, С., Трешњев, А. (2016). *Коментар Законика о кривичном процесу*. Београд: *Службени гласник РС*, 9. издање, 1133.

⁴⁷ Закон о уставном суду, *Службени гласник РС*, бр. 109/2007, 99/2011, 18/2013. – одлука УС, 103/2015. и 40/2015. – др. Закон.

који је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности с Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима или законом, има право да тражи од надлежног органа измену тог појединачног акта, у складу са правилима поступка у коме је појединачни акт донет.⁴⁸

Исти члан у ст. 2. прописује да се

„...предлог за измену коначног или правноснажног појединачног акта, донетог на основу закона или другог општег акта за који је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности са Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима или законом, може поднети у року од шест месеци од дана објављивања одлуке у *Службеном гласнику РС*, ако од достављања појединачног акта до подношења предлога или иницијативе за покретање поступка није протекло више од две године.“

За разлику од ст. 1. напред наведеног члана, који је комплементаран са чланом ЗКП, ст. 2. који прописује да се захтев за заштиту законитости због примене неуставног закона може поднети у року од 3 месеца од дана када је овлашћеном титулару достављена одлука Уставног суда или Европског суда за људска права није комплементаран са ЗКП. По правилу *lex specialis derogate legi generali*, предност треба дати ЗКП.⁴⁹

Повреда или ускраћивање људског права и слободe окривљеног или другог учесника у поступку које је зајемчено Уставом или Европском конвенцијом о заштити људских права и основних слобода и додатним протоколом, а то је утврђено одлуком Уставног суда или Европског суда за људска права

Захтев за заштиту законитости може се поднети и ако је правноснажном одлуком или одлуком у поступку који је претходио њеном доношењу повређено или ускраћено људско право и слобода окривљеног или другог учесника у поступку, а које је зајемчено Уставом или Европском конвенцијом о заштити људских права и основних слобода и додатним протоколом, а то је утврђено одлуком Уставног суда или Европског суда.⁵⁰

---

⁴⁸ Чл. 61, ст. 2. Закона о Уставном суду.

⁴⁹ Миловановић, М. (2016), *Ванредни правни лекови у кривичном процесу*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду, 233, (докторска дисертација).

⁵⁰ Чл. 485, ст. 1, т. 3. ЗКП.

Condition sine qua non за подношење захтева за заштиту законитости по овом основу јесте одлука Уставног суда по уставној жалби, односно одлука Европског суда за људска права по представци.⁵¹

Пасивни субјект права и слободе јесте окривљени или други учесник у поступку (дакле сведок, вештак, стручни саветник, тумач, итд.), при чему је повреда или ускраћивање његовог права последица било које процесне радње органа поступка (реч је дакле о радњама доказивања, процесне принуде, одлучивања и руковођења поступком).⁵²

Сматра се да сам разлог за подношење захтева за заштиту законитости није лош, али се ова законска одредба може критиковати због тога што је формулисана као апсолутно битна повреда одредаба кривичног поступка, уместо да делује као релативно битна повреда, јер није логично да свака повреда или ускраћивање људског права у кривичном поступку аутоматски води укидању правноснажне одлуке. До таквог исхода требало би да дође само ако постоји узрочна веза између учињене повреде и донете судске одлуке, односно ако би учињена повреда или ускраћивање људских права утицало на законито и правилно одлучивање.⁵³ Ради се у правно-техничком смислу лоше формулисаном разлогу, јер таква повреда не мора бити основ за било какву измену правноснажне одлуке, али је она иначе, и пре свега, основ за накнаду штете, као што се по правилу и одлучује у одлукама Европског суда за људска права.⁵⁴

РОК ЗА ПОДНОШЕЊЕ ЗАХТЕВА ЗА ЗАШТИТУ ЗАКОНИТОСТИ

Захтев за заштиту законитости представља ванредни правни лек мешовитог карактера, односно подношење захтева за заштиту законитости није везано за рок, осим у два случаја.

Први случај када је подношење захтева за заштиту законитости везано за рок јесте због таксативно наведених повреда ЗКП учињених у првостепеном поступку и у поступку пред апелационим судом.⁵⁵ У том

⁵¹ Миловановић, М. (2016), *Op. cit.*, 219.

⁵² Илић, Г., Мајић, М., Бељански, С., Трешњев, А. (2016). *Коментар Закона о кривичном поступку*. Београд: Службени гласник РС, 9. издање, 1133.

⁵³ Бркић, С. (2013). *Кривично процесно право II*. Нови Сад: Правни факултет у Новом Саду, 219.

⁵⁴ Шкулић, М. (2013). *Основне новине у кривичном процесном праву Србије*. Београд: Универзитет у Београду, Правни факултет, 187.

⁵⁵ Чл. 485, ст. 1, т.1 ЗКП.

случају, Републички јавни тужилац може поднети захтев без временског ограничења, док окривљени то право има у року од 30 дана од дана када му је достављена правноснажна одлука, и то само под условом да је против те одлуке користио редовни правни лек.

Други случај се тиче подношења захтева за заштиту законитости из разлога ако је примењен закон за који је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности са међународним уговорима или повређено или ускраћено људско право и слобода окривљеног или другог учесника у поступку, које је зајемчено Уставом или Европском конвенцијом о заштити људских права и основних слобода и додатним протоколом, а то је утврђено одлуком Уставног суда или Европског суда за људска права. У овом случају, рок за подношење захтева је 3 месеца од дана када је лицу достављена одлука Уставног суда или Европског суда за људска права.

САДРЖАЈ ЗАХТЕВА ЗА ЗАШТИТУ ЗАКОНИТОСТИ

Садржај захтева за заштиту законитости прописан је ЗКП.⁵⁶ Пре свега, мора се навести разлог за подношење, а у случају када се подноси из разлога ако је примењен закон за који је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности са међународним уговорима или повређено или ускраћено људско право и слобода окривљеног или другог учесника у поступку, а које је зајемчено Уставом или Европском конвенцијом о заштити људских права и основних слобода и додатним протоколом, а то је утврђено одлуком Уставног суда или Европског суда за људска права, мора се доставити и одлука Уставног суда или Европског суда за људска права. Наведени елементи сматрају се обавезним елементима захтева за заштиту законитости. Уколико захтев не садржи прописане елементе, Врховни касациони суд ће на седници већа решењем одбацити захтев за заштиту законитости.⁵⁷

Одредбе ЗКП не помињу друге елементе које би захтев требало да садржи. Међутим, неспорно је да су то: означавање суда пред којим се захтев подноси, назив суда и број одлуке против које се захтев подноси, образложење разлога за подношење предлога Врховном касационом суду.

---

⁵⁶ Чл. 484. ЗКП.

⁵⁷ Чл. 487, ст. 1, т. 3. ЗКП.

ПОСТУПАК ПО ЗАХТЕВУ ЗА ЗАШТИТУ ЗАКОНИТОСТИ

Важећи ЗКП не садржи одредбу о томе коме се подноси захтев за заштиту законитости, али опште правило о изјављивању правних лекова налаже да то буде суд или јавно тужилаштво чија правноснажна одлука је предмет оспоравања. У прилог се може навести и захтев за процесном економијом, будући да се и списи који су потребни Врховном касационом суду за одлучивање о захтеву налазе код суда или јавног тужиоца, против чије одлуке је поднет овај ванредни правни лек.⁵⁸ Међутим, у пракси се искристалисало схватање да је то суд који је надлежан за одлучивање о захтеву за заштиту закотности, односно Врховни касациони суд.

Врховни касациони суд одлучује о захтеву у већу од петоро судија, а дужан је да у року од шест месеци одлучи о захтеву, као и да своју одлуку са списима достави јавном тужиоцу, првостепеном или апелационом суду, најкасније у року од шест месеци од дана подношења захтева.⁵⁹ Рок је инструкционог карактера.

ЗКП у домену захтева за заштиту законитости садржи критиковану одредбу, која наводи да Врховни касациони суд не одлучује увек о захтеву за заштиту законитости који је поднет због повреде закона, већ само ако сматра да је реч о питању од значаја за правилну или уједначену примену права.⁶⁰ Постоји мишљење да би било боље прописати обавезу суда да одлучује о захтеву уколико је повреда учињена на штету окривљеног, без обзира на значај учињене повреде.⁶¹

Поступак по захтеву за заштиту законитости састоји се из два стадијума:

1. одлучивање о формалној прихватљивости захтева за заштиту законитости;
2. мериторно одлучивање о самом захтеву за заштиту законитости.

Поступање почиње испитивањем формалне прихватљивости, односно Врховни касациони суд ће у седници већа решењем одбацити захтев за заштиту законитости ако:⁶²

⁵⁸ Илић, Г., Мајић, М., Бељански, С., Трешњев, А. (2016). *Коментар Законика о кривичном поступку*. Београд: *Службени гласник РС*, 9. издање, 1137.

⁵⁹ Чл. 488, ст. 4. ЗКП.

⁶⁰ Чл. 486, ст. 2. ЗКП.

⁶¹ Шкулић, М., Илић, Г. (2012). *Нови Законик о кривичном поступку Србије, Реформа у стилу „један корак напред – два назад“*. Београд, 148.

⁶² Чл. 487. ЗКП.

1. није поднет у року од три месеца од дана када је лицу достављена одлука Уставног суда или Европског суда за људска права, а којом је утврђено да је примењен закон за који је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности са Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима, односно одлука којом је утврђено да је повређено или ускраћено људско право и слобода окривљеног или другог учесника у поступку а које је зајемчено Уставом или Европском конвенцијом о заштити људских права и основних слобода и додатним протоколима. У овом случају, Републички јавни тужилац може поднети захтев без временског ограничења, док окривљени то право има у року од 30 дана од дана када му је достављена правноснажна одлука, и то само под условом да је против те одлуке користио редовни правни лек;

2. је недозвољен.⁶³ Захтев није дозвољен против одлука о захтеву за заштиту законитости или због повреде одредаба поступка који је пред Врховним касационим судом претходио њеном доношењу, као и уколико је поднет од стране неовлашћеног лица, или ако га је поднео окривљени преко свог браниоца, али из разлога који нису експлицитно наведени у закону;

3. нема прописан садржај, односно ако није наведен разлог за подношење, или уз захтев није достављена и одлука Уставног суда или Европског суда за људска права у случајевима када је то прописано као обавезно;⁶⁴

4. је поднет због повреде закона која није од значаја за правилну или уједначену примену права.

Одлука о одбацивању захтева за заштиту законитости доноси се у форми решења, које не мора да садржи образложење.⁶⁵ Међутим, од почетка примене важећег ЗКП сва Решења Врховног касационог суда имају образложење, што указује на чињеницу да је пракса Врховног касационог суда у складу са правом на образложену судску одлуку из чл. 6, ст. 1. ЕКЉП.⁶⁶

Против решења о одбацивању захтева за заштиту законитости није дозвољена жалба.⁶⁷

---

⁶³ Чл. 482, ст. 2, чл. 483. ЗКП и чл. 485, ст. 4. ЗКП.

⁶⁴ Чл. 484. ЗКП.

⁶⁵ Чл. 487, ст. 2. ЗКП.

⁶⁶ Бугарски, Т. (2016). Захтев за заштиту законитости. *Зборник радова Правном факултету у Новом Саду*. Нови Сад, 101.

⁶⁷ Чл. 465, ст. 5. ЗКП.

Уколико Врховни касациони суд не одбаци захтев за заштиту законитости, судија известилац га доставља јавном тужиоцу или браниоцу.⁶⁸ Није прописано да окривљени присуствује седници Врховног касационог суда на којој се одлучује о захтеву, док је то омогућено јавном тужиоцу и браниоцу, под условом да Врховни касациони суд сматра да је то од значаја за доношње одлуке.⁶⁹

Уколико Врховни касациони суд нађе да разлози због којих је донео одлуку у корист окривљеног постоје и за неког од саоптужених у погледу кога није подигнут захтев за заштиту законитости, поступиће по службеној дужности као да такав захтев постоји.⁷⁰ Врховни касациони суд поводом захтева који је поднео јавни тужилац може одлуку која се побија укинути или преиначити само у корист окривљеног, наведено се прописује због дејства начела *ne bis in idem*, а уколико се ради о захтеву за заштиту законитости поднетог од стране окривљеног преко браниоца, тада се свакако подразумева да се правноснажна одлука не може мењати на штету окривљеног.⁷¹

Надаље, уколико Врховни касациони суд не одбаци захтев, прелази на мериторно одлучивање на седници већа (чл. 487. ЗКП), а може донети пресуду којом се захтев за заштиту законитости одбија или усваја

Врховни касациони суд пресудом одбија захтев за заштиту законитости као неоснован ако утврди да не постоји разлог на који се подносилац позива у захтеву.

Врховни касациони суд пресудом усваја захтев за заштиту законитости, а којом ће према природи повреде.⁷²

1. укинути у целини или делимично првостепену одлуку и одлуку донету у поступку по редовном правном леку, или само одлуку донету у поступку по редовном правном леку и предмет вратити на поновну одлуку органу поступка или на суђење првостепеном или апелационом суду, с тим да може наредити да се нови поступак одржи пред потпуно измењеним већем;

2. преиначити у целини или делимично првостепену одлуку и одлуку донету у поступку по редовном правном леку или само одлуку донету у поступку по редовном правном леку;

⁶⁸ Чл. 488, ст. 1. ЗКП.

⁶⁹ Чл. 488, ст. 2. ЗКП.

⁷⁰ Чл. 489, ст. 2. ЗКП.

⁷¹ Миловановић, М. (2016), *Ванредни правни лекови у кривичном поступку*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду, 258, докторска дисертација.

⁷² Чл. 492, ст. 1. ЗКП.

3. ограничити се само да утврди повреду закона. Оваква ситуација представља случај доношења декларативне пресуде којом се утврђује да постоји повреда закона, али се при томе не дира у правноснажност одлуке до чега долази када се усвоји захтев за заштиту законитости који је поднет на штету окривљеног.⁷³

Ако орган поступка који је одлучивао о редовном правном леку није био овлашћен да по одредбама ЗКП отклони повреду која је учињена у побијаној одлуци, или у поступку који је претходио њеном доношењу, а Врховни касациони суд по усвајању захтева за заштиту законитости подигнутог у корист окривљеног нађе да је захтев основан и да ради отклањања учињене повреде закона треба укинути или преиначити побијану одлуку, укинуће или преиначити одлуку донету у поступку по редовном правном леку, иако њоме није повређен закон.⁷⁴ Ради се о једној правно-техничкој операцији, којом се омогућава одређена интервенција Врховног касационог суда у односу на првостепену одлуку, онда када је то већ учинио другостепени суд, ако за то није имао одговарајуће овлашћење.⁷⁵

У случају да правноснажна пресуда буде укинута и предмет враћен на поновно суђење, за основу ће се узети ранија оптужница или онај њен део који се односи на укинути део пресуде, а суд је дужан да изведе све процесне радње и да расправи сва питања на која му је указао Врховни касациони суд, странке могу истицати нове чињенице и подносити нове доказе, а суд је при изрицању нове пресуде везан забраном преиначења на горе.⁷⁶

ЗАКЉУЧАК

Захтев за заштиту законитости је реформом кривичног процесног законодавства у Србији претрпео највеће промене, од којих неке отварају спорна питања, на која је у раду већ указано.

Правно уређење захтева за заштиту законитости у ЗКП садржи одређене правне празнине и нејасноће, те је пожељно извршити одређене измене.

---

⁷³ Шкулић, М. (2015). Захтев за заштиту законитости у новом Закону о кривичном поступку, *Адвокатска канцеларија*, Смедерево, бр. 6/2015, 6.

⁷⁴ Чл. 492. ст. 2. ЗКП.

⁷⁵ Шкулић, М. (2011). Коментар Законика о кривичном поступку. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду, 1150.

⁷⁶ Чл. 494. ЗКП.

Решење које је изазвало много полемике у стручној јавности је овлашћење Врховног касационог суда да о захтеву одлучује само ако је реч о питању од значаја за правилну или уједначену примену права. Боље решење би било да суд о захтеву за заштиту законитости одлучује увек ако је повреда закона учињена на штету окривљеног, с обзиром да су начела истине и правичности претежније вредности од начела правилне или уједначене примене права.⁷⁷

Надаље, решење ЗКП прописује да окривљени може поднети захтев за заштиту законитости искључиво преко браниоца, међутим, аутор је става да је, у одређеним случајевима, потребно предвидети могућност постављања браниоца по службеној дужности у поступку по захтеву за заштиту законитости.

Даље, с обзиром да се захтев за заштиту законитости може поднети против правноснажних пресуда, решења и наредби, потребно је предвидети и могућност одлагања, односно прекидања извршења и правноснажних решења и наредби, а не само како је то регулисано у чл. 488, ст. 3. ЗКП, који говори о потенцијалном дејству захтева за заштиту законитости на одлагање, односно прекидање извршења правноснажне пресуде, те у том правцу треба изменити наведену законску одредбу.

Одређене модификације потребно је извршити и у делу ЗКП који регулише поступање на новом главном претресу, јер важећи ЗКП помиње само ситуацију када је правноснажна пресуда укинута, али не спомиње и правноснажно решење, имајући у виду да враћање предмета на поновно суђење може уследити и након укидања правноснажног решења које одговара пресуди. Аутор рада сматра да у том смислу треба изменити наведени члан.

Ради отклањања недоумице треба изменити постојећу законску формулацију чл. 485, ст. 1. ЗКП, која разлоге за подношење захтева за заштиту законитости везује за одлуку у поступку који је претходио доношењу правноснажне одлуке, а која је ужег домања од чл. 482, ст. 1. ЗКП, који наводи да се захтев може поднети због повреде одредаба поступка који је претходио доношењу правноснажне одлуке. Према томе, одредбу чл. 485, ст. 1. треба изменити у смислу повреде одредаба поступка.

Из приказа ванредног правног лека захтева за заштиту законитости у кривичном поступку Републике Србије, може се извести закључак да је регулисање на нивоу постојећих решења у водећим државама континенталноправног система, те да уз одређене корекције, може адекватно да

⁷⁷ Миловановић, М. (2016), *Ванредни правни лекови у кривичном поступку*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду, 311, докторска дисертација.

одговори сврси кривичног поступка, односно решавању *cause criminalis*. Такође, богата судска пракса како у квалитативном, тако и у квантитативном смислу, требало би временом да да одговоре на многа питања, која су идентификована као потенцијално спорна, те да отклони евентуалне недоумице, али и судска пракса мора бити веома опрезна, имајући у виду да се ради о ванредном правном леку, који представља последњу брану законитости одлука и радњи у кривичном поступку.

ЛИТЕРАТУРА

- Бејатовић, С. (2008). *Кривично процесно право*. Београд: Службени гласник.
- Бркић, С. (2013). *Кривично процесно право II*. Нови Сад: Правни факултет у Новом Саду.
- Бубаловић, Т. (2004). Појам, оправдање и циљ правних лијекова у кривичном поступку. *Право и правда* (бр. 1–2/04), 156.
- Бугарски, Т. (2015). Захтев за заштиту законитости. *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, vol. 50, бр. 1.
- Васиљевић, Т. (1981). *Систем кривичног процесног права СФРЈ*, треће измењено и допуњено издање. Београд: Савремена администрација.
- Васиљевић, Т., Грубач, М. (2011). *Коментар Законика о кривичном процесу*. Београд: Службени гласник РС, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, 12. Издање.
- Грубач, М. (2009). *Кривично процесно право*. Београд: Службени гласник, 443.
- Илић, Г. (1975). Захтев за заштиту законитости и чињенично стање. *Безбедности*, бр. 5/97.
- Илић, Г., Мајић, М., Бељански, С., Трешњев, А. (2016). *Коментар Законика о кривичном процесу*. Београд: Службени гласник, 9. издање.
- Миловановић, М. (2016). *Ванредни правни лекови у кривичном процесу*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду, 222, докторска дисертација.
- Миловановић, М. (2016). *Ванредни правни лекови у кривичном процесу*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду, докторска дисертација.
- Цветковић, Б. (2013). „Ванредни правни лекови и нови ЗКП: Нова решења у кривичном процесу Србије и њихова практична примена“. *Савешовање Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу*. Златибор, 199.
- Шкулић, М. (2011). Коментар Законика о кривичном поступку. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду.
- Шкулић, М. (2013). *Кривично процесно право*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду.
- Шкулић, М. (2013). *Основне новине у кривичном процесном праву Србије*. Београд: Универзитет у Београду, Правни факултет.

- Шкулић, М. (2015). Захтев за заштиту законитости у новом Закону о кривичном поступку, *Адвокатска канцеларија*, Смедерево, бр. 6/2015.
- Шкулић, М., Бугарски, Т. (2015). *Кривично процесно право*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду, 491.
- Шкулић, М., Илић, Г. (2012). *Нови Законик о кривичном поступку Србије: Реформа у стилу „један корак напред – два назад“*. Београд: Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, Српско удружење за кривично-правну теорију и праксу, Правни факултет Универзитета у Београду

Правни извори

- Закон о уставном суду, *Службени гласник РС*, бр. 109/2007, 99/2011, 18/2013. – одлука УС, 103/2015. и 40/2015. – др. Закон.
- Законик о кривичном поступку Републике Србије, *Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021. – одлука УС и 62/2021. – одлука УС. (У даљем тексту и ЗКП).
- Устав Републике Србије, *Службени Гласник РС*, бр. 98/2006.

Судска пракса

- Решење Врховног касационог суда, Кзз 1146/2014. од 27. 11. 2014. године.
- Решење Врховног касационог суда, Кзз 212/2014. од 26. 3. 2014. године.
- Решење Врховног касационог суда, посл. бр. Кзз ОК 12/2012. од 5. 5. 2013. године.
- Решење Врховног касационог суда, посл. бр. Кзз ОК2/2012. од 1. 3. 2012. године.